

Koncertekről

Augusztus 30 – MÁV Szimfonikus Zenekar

Voltaképp évadnyitási előtti koncertet hallottunk: azt a programot játszotta el az Olasz Kultúrintézetben a MÁV Szimfonikus Zenekar, amellyel másnap turnéra indult. Veronában szeptember 1-jén a Teatro Filarmonico 2012–13-as évadjának nyitókoncertjét adta, a zongoraművész-karmester Vittorio Bresciani közreműködésével. Bresciani egy pármái nemzetközi Liszt-verseny 2. helyeztettként szinte elkötelezett Liszt-játékos lett, diszkográfiája is erről árulkodik. Jó egy évtizede kezdett vezényelni, s szakmai életrajza arról tanúskodik, hogy különösen hozzáértő a szívéhez a kettős-funkció, amikor zongoraversenyt vezényel hangszere mellől. Ezúttal Ravel Balkezes zongoraversenyét játszotta. A zongorát úgy helyezte el, hogy jól látsszék a bal keze (tehát, a prímiszólammal szemben, a mélyvonósok előtt foglalt helyet). A romantikus művek előadásakor oly hatásos lelkesülés ezúttal azt eredményezte, hogy a Ravel-mű viszonylag kis dinamikai sávban szólalt meg (igaz, a differenciált előadásnak nem kedvezett a viszonylag kis pódium sem).

Furcsa műsort hallottunk, Ravel muzsikáját (a zongoraverseny mellett a Spanyol rapszódia), valamint Bernsteinét a West Side Story részleteiből készített Szimfonikus táncokat, s szimfonikus képeket Gershwin operájából, a Porgy és Bessből.

Két félidő, két kontinens, két zenei világ, igaz, több érintkezési ponttal. Ami Bresciani-t illeti, korántsem tűzte ki céljával, hogy megteremtse mindegyiknek a saját atmoszféráját. Vendégkarmester-típusú vezénylés az övé: a művek ismeretében sematikus mozdulat-kinccsel tartja fent magának az irányítás jogát. Tehát, korántsem követi csupán a hangzást, hanem mintegy keretet biztosít a zenei anyagnak. E keret-szerkezet magyarázza a belső megformáltságot, ugyanakkor azt is, hogy a hallgatók nem érzik a folyamatok egészét – s valószínűleg igaz ez a közreműködőkre is. Amit a kidolgozottság „helyiértékével” nyerünk, elveszítjük a távlatok hiányán. Az amerikai félidő rövidebb lélegzetű tételei esetében kevésbé hatott zavarónak ez a körülmény, ami pedig Ravelt illeti – nos, örültünk, hogy élőben hallhattuk a koncertprogramokon viszonylag ritkán szereplő alkotásokat.

A zenekar felkészülten játszott, ténylegesen koncertnek tekintette azt, ami valójában a nyilvános főpróba funkcióját töltötte be.

* * *

KRITIKÁTLAN KRITIKA

Szokatlan cím, szokatlan műfaj – csakúgy, mint az a rendezvény, amely a megírására készített. Ahová, őszintén megvallom, korántsem kritika-író szándékkal mentem. Épp ezért, a reflexió időtlenül aktuális.

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum június 2-i matinékon centjére invitált a meghívó, amely a „Mesterművek magyar mesterhegedűkön – 3.” címet viselte. Szecsődi Ferenc játszott, Szentpéteri Gabriella zongorakíséretével. A műsoron Corelli La Foliáját követően Kreisler átiratában egy Mozart-rondó szerepelt, az Arab dal Rimszkij-Korszakov Seherezádéból, továbbá Kreisler, Vieuxtemps és Hubay néhány darabja.

Kétségkívül populáris műsor, vélhetnénk, „a nagyközönségnek”. Igenám, de a Liszt Ferenc Kamaraterem befogadóképessége igencsak korlátozott. S valóban kicsinek bizonyult a terem az érdeklődéshez képest. A publikum különböző rétegekből tevődött össze: a múzeumlátogatást zenehallgatással összekötni szándékozó – többségükben külföldi – turistákból, szűk szakmai közönségből, akik nyilvánvalóan „Szecsődihallgatni” jöttek (értsd, mindegy, hogy mit játszik, az előadó személye a vonzerő), s csoportosan megszervezett gyermek-közönségből, hála tanáraik előrelátásának. Mert aki nem gondoskodott előre, idejekorán jegyről, annak nagy valószínűséggel csalódnia kellett: a népes várakozóseregben kevesek voltak olyan szerencsések, hogy utolsó pillanatban lemondott jegyhez juthattak.

A hangverseny címében a 3. szám megtevesztő lehet – a gyanútlan érdeklődő arra gondolhatna, sorozat közepébe csöppen. Valójában inkább folyamatról van szó, arról a több éves gyakorlatról, hogy Szecsődi Ferenc évadonként egy-egy koncerten bemutat magyar mesterhegedűket, alkalmanként hetet. Korábban volt olyan rendezvény, ahol a műsor végén szólította színpadra a hangszerkészítő mestereket a hegedűművész, ezúttal még szerencsésebb megoldást talált: remek ötlet volt a pódiumon „elhelyezni” a

hét hangszerészt, s előttük asztalon a megszólaltatásra váró hangszereket. Így hegedűről-hegedűre haladva, önként kínálkozott a lehetőség a hangszerkészítők megszólaltatására is. A jól kiválasztott kérdésekre adott válaszok során úgy érezhettük: személyes ismerőseink lettek. S miközben őket hallgattuk, óhatatlanul is rá kellett döbbenni, milyen méltánytalan sorsra vannak kárhoztatva. Szinte reflexből elővettem a tollamat, s kidekoráltam a műsorlapot – de vajon hányan vannak a közönségből, akik valamennyiük nevét megjegyezték? Ezúttal az olyasfajta „háritásnak” sincs létjogosultsága, hogy máskor, vagy legközelebb – hiszen vajon részesei leszünk-e a következő hasonló vállalkozásnak?

Ugyanakkor, már az is nagy előrelépésnek mondható, hogy legalább egy-egy koncerten reflektorfénybe kerülhettek, ráadásul maguk is élvezhették munkájuk – immár hangzó – gyümölcsét, miközben lehetőségük nyílt kollégáik hangszereivel való összehasonlításra is. Sokan itt értesültünk első kézből arról, hogy magyar mesterhegedűk nemzetközi versenyek nyertesei (legutóbb Rác Pál, a Cremonai hangszerkészítő Szövetség tagjáié, aki a cremonai mezőny ismeretében elmondta: több hazai hangszer lett volna esélyes díjra, amennyiben kijutott volna), tehát a szűk szakmai ismerettség/elismertséggel nincs probléma. Szecsődi Ferenc, akit külföldön „magyar Paganini”-ként tartanak számon (milyen jellemző, hogy ő nem él ennek ideháza kiaknázható PR-értékével!), a Hubay Társaság elnökeként tett javaslatot arra, hogy minden év júniusának első szombatja a „Magyar Hegedűk Napja” legyen. A különböző helyszíneken rendezett mesterhangszer-bemutatókat rendre nagy érdeklődés kíséri – remélhetőleg hamarosan tovább „nyitnak”, új, nagyobb befogadóképességű (s egyben jó akusztikájú) koncerttermek meghódításával.

Popara Nikola, Guminár Tamás, Rác Pál, Nagy András, Kemény Zsombor, Holló Benke és Székely Márton egy-egy hangszerét mutatta be Szecsődi, kétségkívül a hangszerek „természetének” ismeretében választva ki azt a kompozíciót, amelynek megszólaltatásakor érvényesül az adott instrumentum egyénisége. A szakmai közönségnek is „jól jött” a populáris műsor: a figyelem elsősorban a hegedűhangra irányulhatott. S itt

jött a keserű tapasztalás: szegényes a szó-kincs ahhoz, hogy találóan – egymástól megkülönböztetően – jellemezni tudjuk az egyes hangszereket. A legközelebb akkor járunk az igazsághoz, ha a szünet nélkül tartott hangversenyt afféle „változatok gyönyörködtetésre” élményként örökítjük meg. Azt persze a nem-hegedűs hallgató is észrevehette, hogy Szecsődi a hangszerekműsorszámok sorrendjével is tudatosan komponál. Végére hagyta ugyanis saját hangszerét, amelyet a Cremonában végzett Székely Márton készített. Ily módon a Geyer Stefinek ajánlott Hubay-mű, az Orgonabokor-keringő igazi stretta-finálé lett. Szaladt az idő, észrevétlen – a hallgatóság lelkesedése természetesen ráadászámokat követelt. Ekkor már kinyitották a terem ajtaját – s ekkor derült ki, milyen szép számban tartottak ki azok az érdeklődők, akiknek nem jutott jegy. Számukra volt igazán jutalomjáték a ráadás!

A hangverseny címe a mesterműveket és a

magyar mesterhegedűket említette, mint érdeklődés-felkeltőket. Részben, mert frapáns így, az alliterációkkal. A hangszerészek jelenlétének többlet-élményével csak a közönség szembesült. Az előadás várható színvonalát önmagában fémjelezte az előadó-páros, hiszen Szecsődi (akit egyébként sajnálatos módon, csupán ritkán hallhat a fővárosi koncertlátogató) atmoszféra-teremtő jelenlétével pódiumművészként – ne szégyelljük elismerni – világmárka, s méltó partnere Szentpéteri Gabriella, akivel azóta játszik rendszeresen kamarazenét, amióta a Magyar Zongorás Trió hegedűse lett. A triókban illetve szonátákban egyenrangú szerephez szokott zongoraművész számára nem szokatlan a kíséret – kevéssé hálás – háttérszerepe. Ezúttal is kijutott neki átiratból (ami a legritkább esetben „hangszereszerű”), ráadásul rendkívüli zenei érzékenység és alkalmazkodóképesség szükséges a kísérethez olyankor, amikor a szólista szólamakkor igazán hatásos, ha az előadó él az

agógikus szabadság lehetőségével. Szecsődi vonója alól vitális táncdallamok sorjázta, a magyar(os) zsáner csakúgy elhithető erejű volt, mint a keringők hangvétele. Felszabadultan muzsikálhatott, abban a biztos tudatban, hogy kísérője nem korlátozza szabadságában, hanem vele együtt-lélegezve biztosítja számára a harmonikus hátteret.

S csak azoknak a szakmabelieknek címezve, akik idegenkednek az effajta zsánerdarabokból összeállított műsortól, megjegyzem, hogy Szecsődi a rövid összekötőszövegébe tiszteletreméltó történeti adatot, érdemi információt sűrített. Tette mindezt imponáló könnyedséggel és közvetlenséggel, vérbeli pedagógusként, a korszerű ismeretterjesztés mintapéldájaként.

Hasznos délelőtt volt minden jelenlévő számára, amely közelebb vitte a hallgatóságot, hogy jó zenész (vagy ami legalább olyan fontos!), értő zenehallgató legyen: művelte a hallást, a szívet és az értelmet.

(Fittler Katalin)

Könyvrecenzió

Bónis Ferenc ikerkönyvei:
Élet-képek: Bartók Béla
és Élet-pálya: Kodály Zoltán

Két, jócskán lexikonméretű könyv, mindkettő a Balassi Kiadó érték-orientált vállalkozásának gyümölcse. Az első Bartók születésének 125. évfordulójára készült (2006-ban), a második (nem várva kerekszámú évfordulóra) 2011-ben jelent meg. Külön-külön is érdemesek (lettek volna) a szemlészésre, együttes tanulságaik azonban nem maradhatnak szó nélkül.

Az írás történetében az egyik (ha nem a) legjelentősebb mérföldkő a könyv-formátum megjelenése. S miután polgárjogot nyert, mind szélsőségesebb méretekben kezdett terjedni. Összefüggött ez használatának jellegével csakúgy, mint divatirányzatokkal. A nagyméretű kötetek túlnyomórészt lexikális jellegűek (ha úgy tetszik, kézikönyvtárakba való), a karcsú-kecses példányok a személyes jelleget hangsúlyozzák (olyasmint tartalmaznak, amit nem kevesen szándékoznak állandóan maguknál tartani, adott korszakokban verseket, lírai megnyilvánulásokat például), a legkisebbek pedig gyűjtők szenvedélyét elégitik ki.

Ritka tehát az olyan kiadvány, amely terjedelmét meghazudtoló jellegű. Mint például Bónis Ferencnek az a két könyve, amely voltaképp a legszélesebb körű érdeklődésre tarthat számot.

Rendhagyó nagytetvérei az „X. Y. zeneszerző élete képekben” jellegű kiadványoknak, amelyek – valljuk meg – inkább reprezentatív jellegűek voltak. Ezek a könyvek bizonyos szempontból összegzésnek mondhatóak, ama tudás összegzésének, amely segítségükkel bárkié lehet: muzsikusé, elkötelezett zenebaráté, vagy egyszerű érdeklődő-tájékozódóé egyaránt. Mert nem feltételeznek semminemű szakmai tudást-felkészültséget, kizárólag időt kérnek a potenciális olvasóközönségtől.

Időt, amiben szűkösön vagyunk a 21. század elején – ugyanakkor felkínálják annak a lehetőségét, hogy a kínált tudás-mennyiséget bármiféle részletekben szerezhesse meg az érdeklődő. Mert egyvégtében való olvasást leginkább csak a kötetek bevezető tanulmányai igényelnek, a gazdagon kommentált képeskönyv további tanulságai bármiféle részletzéssel elsajátíthatóak.

Ilyesfajta munkára keresve sem lehetne ideálisabb személyt találni Bónis Ferencnél. Zenetörténeti életművének külön fejezetét

jelenti rádiós (szerkesztői) munkája, melynek egyik csúcsteljesítménye a két „Így látam...” sorozat, melyek (több kiadásban) nyomtatásban is napvilágot láttak. A történész, aki ezeknek köszönhetően már akkor felismerhette az „oral history” felbecsülhetetlen értékét, amikor az általános szakmai vélekedés nem foglalkozott e kérdéssel, szerencsés csillagzat alatt kezdett egyedi vállalkozásába: a bővített kiadások tartalomjegyzékében megjelenő fekete keretek ékesen bizonyítják, szinte az utolsó pillanatban mentette a menthetőt. A rádióműsorok terjedelmét a műsoridő korlátozta, s vélhetőleg a nyomtatásban megjelent – gyakran bővebb – verzió sem tartalmazta mindig a „felgyűjtött” adat- és élménymennyiség egészét. A publikálásra nem került anyag, életbe-ágyazottságával, a szerkesztő tapasztalati kincse maradt, olyan tőke, ami későbbi publikációiban kamatozott. Így e két kötetben olyan munkák jöttek létre, amelyeknek nincsenek alternatívái. Nem kiválthatóak – mást, másképp tanítanak, mint más könyvek, tanulmánygyűjtemények. Másképp okulhatnak belőlük a szakmabeliek is.

Bartók és Kodály: ikercsillagok a magyar zenetörténet egén. Szabolcsi Bence költőien megfogalmazott, lényegretörő meglátása újabb alátámasztást nyer e kötetek által. Tegyük hozzá: a rendelkezésre álló nagy terjedelem (nyilvánvaló: a gazdag kép- és dokumentumanyag birtokában még így is